

azt is, ami a levéltári feljegyzések, hivatalos okmányok, vázlatos monográfiák és egyéb adatok sorai mögött meghúzódik, mint egy-egy valamit sejtető üzenet a jövőnek. Miért fordította Zmaj Petőfit, Aranyt és Tompát? Miért fordította Vajda Branko Radičević költeményeit? Zomborban Radics, Popović, Dömötör Pál miért tartottak ki mindvégig az idő hívó szavát követő törekvések mellett?

Lám, mennyi kérdés merül fel egymás után a szerző gondosan kidolgozott munkájának olvasása közben. Néhányra ő maga választ ad, néhányat megkérdőjelez azok számára, akik majd követik az útját, vagy azok számára, akik rábukkannak a Zomborban is, másutt is a még hiányzó adatokra.

Még sok olyan részletre kitérhetnénk, környezetrajzot, újságcikket idézhetnénk Zombor rég letűnt napjaiból, amelyek ennek a dolgozatnak hézagpótló jellegét csak fokozzák, de további szorgos kutatómunkát is igényelnek. Mert jöllehet a műfordítások terén már rég meghaladtuk Dömötör Pálék korát, kulturális intézményeinkkel, képzőművészetünkkel, színhátszásunkkal is elérkezünk a mába, de még mindig vannak olyan területek, amelyeken a további munkálkodások eredményei meghozhatják a maguk — eddig még ismeretlen — gyümölcsseit, hogy "...maradandóbb kulturális kapcsolatok örökségének tulajdonosa legyen ez a város".

LÉVAY ENDRE

DIMENZIÓGAZDAG GYŰJTEMÉNY

PODOLSZKI JÓZSEF: *Koponyatörés*.

Symposion Könyvek 38.

Forum, Újvidék, 1974.

Podolszki József kötete színeivel, formai és tartalmi változatosságával tűnik ki a vajdasági magyar költészet mezőnyéből. Egysíkú anyag helyett dimenziógazdag gyűjteményt forgathat kezében az olvasó.

Verscsoportjainak hangulatbeli különbsége folytán beszélhetünk reliefjelleműről: a népdalszerű ciklustól, a beszéd elemeinek funkcióját feszegető pársorosokon át a szerelmes versig, a kor emberének tudatvilágát tükröző „oszcollogramokig”. Közben, mint árvíz hátán sodródó rönk, bozót, fölmerül, majd eltűnik néhány előd: Berzsenyi, Kosztolányi arca.

A ciklusok bevezető verseinél pedig, mint örvényben forognak a „koponyatörés” ormótlanná nagyított, vagy alig létező, kicsinyre zsugorított betűi.

Az egy-egy „címszó” köré csoportosított versek jellegzetességei után kutatva elsőnek itt a szó- és sorismétlés:

a.) *szél fúj be az ablakomon
szél jár be az ablakodon
mért álljak hát ablakodhoz
ha te nem jössz ablakomhoz*

b.) *ketten járnak a tó partján
ketten állnak a tó partján
ketten ülnek tó partjára
ketten dülnek tó partjára*

Majd a dallamosság:

*zsombék rejsz el
nadas nyeljed
folyó vígyed
bánat leped*

*s bánat ha elleptél
folyó kivetettél
nadas fölshabdaltál
zsombék rám szakadtál*

A dallamosság amely gyakran, mint az idézett vers esetében is, igéket fű a sor végére, azokat rímelteti, koccintja, csöndíti össze.

A formának ezt a könnyedségét a következő ciklus, a szó és a vers kifürkészhetetlenségét taglaló, hisz „megadatott a végső bizonytalanság”, teljesen nélkülözi:

*és a szó kiszáradt medreiből
hullámokban jött
nem akart lankadni
csak ömlött buzgott
tengere
ellepte a szemhatár
teljes körét*

Forma? Ruha? Külön szóra csak annyiban érdemes, hogy testhezálló, testszínű trikó. A vers-idom ritmikus mozgását semmi sem zavarja. Béjart-balett.

Érdekes a vers definícióit is olvasni Podolszkinál:

a.) *a vers üres papír
ki-ki ráégeti
a maga nyomát*

b.) *a vers sorkatona
a vers bírodalom*

c.) *a vers ópium*

d.) *mert akasztófa a vers
ha úgy akarod*

Szerelmi költészete az őszinteség parázsszemével figyel:

*zárt sír a világ
csak haja és körme
csak haja nő
körme szarusodik
minden szerelemnek*

A három utolsó ciklus darabjai a körülöttünk hullámzó világ dolgait éneklik meg: a rövidzárlatot, a röpcédulákat, a vadászokat, az utolsó vilámost, a balesetet:

*de a vadászok lármásan isznak
mesélik hogyan futottak
menekültek volna
sebzetten is
a riadt állatok*

Milyen fokú is korunk emberének humánuma?

*halhulla szőnyegét összepakolva
[távozik]
vissza sem fordul ránk sem hederit
kilakoltatott természetünk*

És:

*... a víz a víz van most kiveszöben
és fonnyad a világ
és még a holt fa az is belereped*

De a „sátortér” kiürült, az erdők, mezők életéért esengő pásztorra senki sem figyel. Mi azonban azt hisszük, a jót akarónak mégsem szabad hangtalanul járnia közöttünk. Ha kettéesett furulyája végképp, akkor füttyszót is szívesen hallunk ajkáról ezentúl.

VIRAG ÁGNES

ÚTTÖRŐ VÁLLALKOZÁS

Tajna zgrade a-5.

Stražilovo, Novi Sad, 1975.

A jugoszláviai magyar irodalom egy-síkúsága már rég a múlté. Ez egy-részt az irodalom iránti vonzódás ki-lombosodásának tudható be, ami ma-ga után vonta az irodalmi alkotás

iránti érdeklődést is, másrészt a sok-oldalúság bizonyos értelemben felté-tele is annak, hogy valóban egy ha-táron inneni külön keretekben, tehát külön jellegzetességgel kialakuló ma-